

רות והגיוור

אם הנשים המואביות הללו אכן לא התגיירו, זה יכול להסביר מדוע נעמי שולחת את רות ואת ערפה ללא היסוס בחזרה למואב. ואכן, מעולם לא נראה שנעמי שקלה את הבעייתיות בהשבת גיורת יהודייה אל עבודת האלילים הקודמת שלה.⁵

עם זאת, אבן-עזרא מתעקש כי רות וערפה אכן התגיירו, ומדגיש כי מחלון וכליון לא יכלו לעולם לשאת נשים מואביות שלא התגיירו קודם לכן:

ולא יתכן שיקחה מחלון וכליון אלו הנשים עד שנתגיירו והעד אל עמה ואל אלהיה (אבן עזרא רות א ב).

באופן מעניין, אותו הפסוק שלפי הצעתי מראה כי הנשים לא התגיירו (רות ר טו), משמש את אבן עזרא כהוכחה לכך שהן דווקא כן התגיירו. אבן עזרא מדגיש את המלה "שבה", ומכאן מגיע למסקנה כי ערפה אכן נטשה בעבר את אומתה ואת אלוהיה, אליהם כעת היא שבה.

המדרש מציע גישה סבוכה במעט לשאלה זו:

שאל רבי פדת לבריה של רבי יוסי איש סוכו: רות כיון שנתגיירה מפני מה לא קראוה בשם אחר? אמר ליה: כך שמעתי, דשם אחר היה לה, וכשנשאת למחלון קראו שמה רות, ומשם עלתה בשם זה. דהא (שהרי) כשנשאת למחלון נתגיירה, לא לאחר זמן. אמר לו: והכתיב אח"כ "ואלהיך אלהיך באשר תליני אליך" וכו' – הרבה התראות עשתה נעמי כדתנין וכולן קבלה עליה; ואם נתגיירה קודם למה לה השתא (עכשיו) כולי האי? אמר לו: ח"ו שנשאה מחלון והיא גויה, אלא כשנשאה נתגיירה ובחזקת אימת בעלה [עליה] עמדה [היא] וערפה בענין זה. כיון שמתו בעליהן, ערפה חזרה לסורחנה ורות עמדה בטעמה

(זהר חדש רות לב ב).

מדרש זה מאמץ מעין דרך ביניים בשאלת גיוורן של רות וערפה. כמו אבן עזרא, הוא לא מוכן לקבל את הרעיון שמחלון וכליון, צאצאי שבט יהודה הגדול, יכלו לשאת נשים גויות מבלי לגייר אותן קודם לכן. עם זאת, נראה כי הגיוור היה בלתי כנה והסיבה היחידה בשלה הנשים שמרו על יהדותן הייתה כי הן פחדו מבעליהן. כך, לאחר מות הבעלים, הן היו חייבות לבחון מחדש את נאמנותן.

5. בהלכה היהודית, ברגע בו אדם מתגיייר, הוא נחשב ליהודי למשך כל חייו, גם אם ישוב לדרכיו הקודמות. ראו לדוגמה יבמות מז ע"ב; רמב"ם הלכות איסורי ביאה יג יז; שולחן ערוך יורה דעה רסב ב. במקרים מסוימים, ניתן לבטל את הגיוור לאחר מכן במקרה שישנה סיבה מבוססת להאמין שהגר לא היה כן במהלך הליך הגיוור עצמו.

ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך. ותאמר רות אל תפגעני בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלהיך אלהי. באשר תמותי אמות וישם אקבר לה ועשה ה' לי וכה יסיף כי המות יפריד ביני ובייך. (רות א טו-יז).

מתי רות הצטרפה אל העם היהודי?

האם רות וערפה התגיירו לפני שהתחתנו עם מחלון וכליון?¹ רוב המדרשים מניחים שהן לא התגיירו בזמן זה:

וישאו להם נשים מואביות, תני בשם ר' מאיר לא גיירום ולא הטבילו אותם (רות רבה ב ט).

קריאה זו משתמעת מהטקסט בכמה דרכים. כאשר רות וערפה מתנגדות בהתחלה לשוב למואב, הן מצהירות פה אחד, "כִּי־אֵתְךָ נָשׁוּבָה לְעַמְּךָ" (רות א י). הריחוק שלהן מהאומה הישראלית עשוי לרמז על כך שלמעשה, באותה נקודה, רות וערפה לא התייחסו לאומתה של נעמי כאל אומתן.³ לאחר מכן רות משנה את הגישה הזו ובוחרת לקשור עצמה לאומתה של נעמי (רות א טז): "עַמְּךָ עַמִּי".⁴

מעבר לכך, כאשר נעמי מעלה את העובדה שערפה שבה למואב בניסיונה לגרום לרות לעשות את אותו מעשה, היא מציינת כי "הִנֵּה שָׁבָה יְבַמְתְּךָ אֶל־עַמָּהּ וְאֶל־אֱלֹהֶיהָ" (רות א טו). שיבתה הפשוטה של ערפה אל עמה ואל אלוהיה מצביעה על כך שהיא לא ניתקה את קשריה עמם.

לסיום, שבחיו של בעז על רות: "וַתִּלְכִּי אֵלַי עִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם" (רות ב יא) מצביעים על כך שלרות לא היו קשרים אינטימיים עם האומה היהודית בעודה נשואה למחלון במואב. רק לאחר שהתלוותה אל נעמי בשובה לבית לחם היא הצטרפה רשמית אל העם היהודי.

1. בעוד יש סיפורים רבים בתנ"ך על נישואים בין בני ישראל לבין בני אומות אחרות (לדוגמה שמשון והאישה הפלשתית, שלמה המלך ובת פרעה, ועוד), התנ"ך לא מתעד הליך גיוור ממשי. חד"ל, מן הצד השני, מתארים הנחיות מדויקות לגיוור (למשל כריתות ח ע"ב - ט ע"א), כמה מהן נלמדות מסיפוריה של רות (יבמות מז ע"ב). כאשר אנו בוחנים את שאלת הגיוור במגילת רות, אנו מתמקדים בנקודת המבט של הטקסטים הרבניים ולא על משמעותו הפשוטה של הסיפור.

2. בעוד נראה כי המדרש לא חש שישנה בעייתיות כלשהי בנישואים לנשים המואביות, כבר ציינו (בשיעור 6) כי מקורות אחרים מתייחסים למעשה זה כאל החטא בשלו נענשו מחלון וכליון (לדוגמה תרגום רות א ד; תנחומא בהר ג; בבא בתרא צא ע"ב; מלבי"ם רות א ד).

3. ראו גם רש"י על רות א יב, שם הוא טוען כי נשים אלה לא גיירו כהלכה לפני הנישואים, ולכן נישואיהן למחלון וכליון לא היו כהלכתם. רש"י אכן מבסס את טיעונו על רות א י.

4. ראו גם זהר בלק קצ ע"א: "אימתי אתגיירת לבתר כד אזלת בנעמי כדין אמרת עמך עמי ואלהיך אלהי".

מה זה אומר, להיות "דבוקה"? מילה זו מופיעה לעתים קרובות בהקשר של מערכת היחסים של האדם עם האל-ל (דברים ד, יא כב, ל כ; יהושע כב ה, כג ח; ירמיהו יג יא). בעוד הפועל "דבק" לא מופיע בשום מקום אחר על-מנת לתאר מערכת יחסים בין שני בני אדם מסוימים, נעשה בו שימוש על-מנת לתאר מערכת יחסים בין אדם לאשתו.⁹ יחד, דוגמאות אלה מציעות כי הפועל הנדיר מייצג קשר רחב היקף, מערכת יחסים בה צד אחד מקבל את כוליות האחר, באופן מוחלט ושלם. ישנו משהו בלתי הגיוני בסוג זה של מערכת יחסים, בו האגו של האדם, תודעת האני שלו, מוכנע על-ידי דאגתו לאחר. תיאור זה משרטט במדויק את מערכת היחסים בין רות לנעמי, בה החלטתה של רות להישאר עם חמותה נראית כמערערת את האינטרס הפרטי שלה.

ואכן, רות לא מציעה שום הסבר להחלטתה ללכת לבית לחם במקום להישאר עם משפחתה. היא מצהירה בפשטות על החלטתה הסופית והחד-צדדית להישאר נאמנה לנעמי באופן מוחלט במשך שארית חייה (רות א יז): "כִּי הַמִּנָּה יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ". נאומה של רות תקיף ומשכנע, היא משיבה לכל אחד מניסיונותיה של נעמי להניא אותה. תנו דעתכם על הטבלה הבאה:

ניסיונה של נעמי להניא את רות	תשובתה התקיפה של רות לנעמי
שְׁבִנָּה בְּנִתִי לְמָה תִּלְכְּנָה עִמִּי (יא)	אֵל תִּפְגְּעִי בִּי לְעִזְבֹּךְ לְשׁוּב מֵאֲחֶרֶךְ כִּי אֵל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלַי (א טו)
הַעוֹד לִי בָּנִים בְּמַעֲי וְהָיוּ לָכֶם לְאֻנָּשִׁים: שְׁבִנָּה בְּנִתִי לָכֵן כִּי זִקְנָתִי מֵהָיֹת לְאִישׁ (א יא-יב)	בְּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת (א יז) ¹⁰
כִּי אֲמַרְתִּי יֵשׁ לִי תִקְוָה גַם הֵייתִי הַלְיָלָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדָתִי בָּנִים (א יב)	וּבְאֲשֶׁר תִּלְנִי אֵלַי (א טו)
הֲנָה שְׂבָה יְבַמְתָּךְ אֵל עַמָּה וְאֵל אֱלֹהֶיהָ שׁוּבִי אַחֲרַי יְבַמְתָּךְ (א טו)	עַמָּךְ עִמִּי וְאֵל-לֵהֲיָךְ אֱלֹהֵי אִי (א טו)

נאום זה משאיר ספקות מעטים מאוד בנוגע לכוונתה של רות להישאר עם נעמי בכל מחיר. אבל העלילה לא מסבירה מדוע.

הדיון בשאלת הגיור של רות וערפה יכול לסייע לפתרון השאלה שהעלינו בשיעור קודם: מדוע, למעשה, רות וערפה רצו מלכתחילה להתלוות אל נעמי בחזרה לבית לחם? אם הן אמצו את היהדות לחיקן לפני נישואיהן למחלון וכליון, זו יכולה להיות הסיבה לכך שהן הצהירו על רצונן לעזוב את מואב ולהתלוות אל נעמי בחזרה לבית לחם.

אם ערפה ורות התגיירו קודם לכן, חזרתה של ערפה אל עמה מרמזת על כך שהקשר שלה לעם היהודי היה חלש, בעוד זה של רות היה חזק. אם הנשים לא התגיירו (מה שנראה כסביר יותר), מעשיה של ערפה מובנים לגמרי. זוהי התנהגותה של רות שהינה בלתי צפויה. נראה כי מרבית המדרשים מעריכים כי הנשים לא התגיירו לפני הנישואים, ובכך מאפשרים לעצמם להציג את הכרזת הנאמנות המדהימה של רות לנעמי כחלק מהליך הגיור שלה.

רות וערפה: על נשיקה ודבוקה

לעומת דברי אבן עזרא ומעט מדרשים, מרבית הפרשנים מתייחסים לנשים הצעירות כמואביות שלהן אין כל מחויבות לעם היהודי. ועדיין, רות עיקשת בבחירתה להשאר עם נעמי. מדוע? מה מבדיל בין רות לבין ערפה ומהם המניעים שלה?

הרגע הממשי של ההתבדלות, בו רות וערפה מתפצלות, מתרחש ברות א יד:⁶

וּתְשִׁנָּה קוֹלָן וּתְבַכְיָנָה עוֹד וּתְשִׁק עֶרְפָּה לְחֻמוֹתָהּ וְרוֹת דָּבְקָה בָּהּ.

מעניין לראות כי הנשים הבדילו עצמן מלכתחילה באמצעות מעשים ולא באמצעות מלים. ערפה מציעה נשיקה לחמתה, מחווה שטחית של פרידה,⁷ בעוד רות דבקה בה. המדרש מתייחס לכל אחת מהמחוות הללו כאל תמצית מהותה של כל אחת מהנשים, ומדביק לכל אחת מהן תווית לפי פעולתה:

אמר רבי יצחק, אמר הקדוש ברוך הוא: יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה (סוטה מב ע"ג).⁸

המגילה עושה שימוש בפועל "דבק" שלוש פעמים נוספות על-מנת להגדיר את רות: כאשר בעז מנחה את רות בנדיבות לדבוק בנערותו (רות ב ח), כאשר היא חוזרת בהתלהבות על הצעתו (רות ב כא), וכאשר היא מבצעת אותה (רות ב כג). הצעתו של בעז עשויה להיחשב לפרס בעבור התנהגותה של רות לנעמי, והכרה בכך שפועל זה מאפיין את דמותה של רות. רות היא "דבוקה", אישה שידועת כיצד להצמיד עצמה לאדם אחר.

6. לפני פסוק זה, כל הפעולות של רות וערפה מצוינות בלשון רבים, כאילו הן פועלות כמקשה אחת.

7. נשיקה אכן נראית כהבעת חיבה (ראו בראשית כז כז), ולפעמים גם רגש עמוק (בראשית מה טו, נ א). עם זאת, לעתים קרובות זהו ביטוי של קבלת פנים (למשל שמות ד כז; יח ז), או פרידה (בראשית לב א; שמואל ב' כ ט).

8. מדרש זה מתייחס לקרב הידוע בין דוד (צאצא של רות), לבין גולית (שלפי מסורת זו הינו צאצאה של ערפה).

9. בראשית ב כד: "על־כן יִעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד". תיאורו של בעז את מעשיה של רות תורם עוד להשוואה זו. ברות ב יא בעז מחמיא לרות על כך שעזבה את אביה ואמה על-מנת להצטרף לאומה זרה.

10. השוואה זו מציעה כי תשובתה של רות "בְּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת" מתייחסת לעתידן נטול הילדים המשותף, שתוצאתו הכחדה של העץ המשפחתי שלהן.

מופיע כדיאלוג בו מופיעות תשובותיה של רות להוראותיה של נעמי בנוגע לחוק היהודי.¹⁵

אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: בותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה.

אמרה לה: אסיר לך תחום שבת!

באשר תלכי אלך.

אסיר לך יחוד!¹⁶

באשר תליני אלן.

מפקדינן שש מאות ו"ג מצות!

עמך עמי.

אסיר לך עבודת כוכבים!

ואלהיך א-להי.

ארבע מיתות נמסרו לב"ד!

באשר תמותי אמות.

ב' קברים נמסרו לב"ד!

ושם אקבר.

מיד, ותרא כי מתאמצת היא וגו'. (יבמות מז ע"ב).

עמדתם של חז"ל מובנת. בתרחיש זה, החלטתה הבלתי-אנוכית של רות, ועמדתה הבלתי מתפשרת, נובעת מתשוקה כנה להפוך לחברה בעם היהודי. מעשה זה מסמל את רות כדמות משמעותית בהיסטוריה היהודית, וכדמות לחיקוי. כנגד כל ההיגיון, כנגד טובתה האישית, האישה המואבייה הזו מחליטה לוותר על עתידה בשל תשוקתה העזה לדבוק ב-ה'.

אהבת רות לנעמי

נראה לי, עם זאת, שאנו יכולים ללמוד את אותו הלך מרות, גם אם היא מונעת "רק" על-ידי אהבתה לנעמי. אם רות מוכנה לאבד כל אפשרות לעתיד מזהיר בשל דאגתה הכנה ואהבתה לחמותה המזדקנת, אז היא מצטיירת כאישה בעלת אופי נערץ ורגישות רבה.¹⁷ מגישה זו של רות אנו יכולים ללמוד על אהבה אנושית, חברות ורעות.¹⁸

15. גרסה שונה במעט של דיאלוג זה ניתן למצוא ברות רבה ב כב-כד; רות זוטא א יב, והתרגום. עם זאת, המבנה הבסיסי של הדיאלוג נשאר זהה בכל המדרשים.

16. זו נקודה מאתגרת במיוחד, בהינתן הוראתה המאוחרת יותר של נעמי לרות, לגשת לבדה לבעז, ולהעביר עמו לילה על אדמת הגורן (רות ג א-ד).

17. באופן דומה, חז"ל קובעים כי יש לשאול את המתגייר: "גר שבה להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישיראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני ואיני כדאי, מקבלין אותו מיד" (יבמות מז ע"א). רות מהווה דוגמה לתשובה בלתי שגרתית זו, היא רוצה, ואפילו נחושה, לסבול לצדה של נעמי על-אף העובדה שהיא יכלה להימלט מגורלה של נעמי.

18. ר' יעקב מדין, בספרו "תקווה ממעמקים: עיון במגילת רות" (2007), עמ' 38-39, כי נכונותו של הלל לקבל את הגר על בסיס הכרתו בכלל אחד:

ההסבר הפשוט ביותר הוא שרות באמת ובתמים אוהבת את נעמי. היא לא רוצה לעזוב אותה כי היא לא יכולה לשאת זאת. לאהבתה של רות לנעמי ישנה תוצאה חשובה: רות היא הסיבה בגללה נעמי לא סובלת מהמחיקה שאיימה על בעלה ועל בניה. באמצעות רות נעמי זוכה להמשכיות.¹¹

גיורה של רות

עם זאת, כמה מדרשים הציגו גישה אחרת. במקום אהבה לנעמי, זו אהבה לא-ל שהניעה את החלטתה הבלתי אנוכית והאמיצה של רות. גישה זו נובעת, מבחינה טקסטואלית, מהצהרתה של רות שהיא נכונה לאמץ את אומתה ואת א-לוהיה של נעמי כשל עצמה. מעבר לכך, זוהי הנחתו של בעז כאשר הוא מהלל את רות על כך שנטשה את משפחתה והגיעה לבית לחם "לחסות תחת כנפיו".

כמה מדרשים מנסים אף לערער את נאמנותה של רות לנעמי. במדרש אחד, רות מאגפת את נעמי, ומודיעה לה: "מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת" (רות רבה ב כב).¹² מדרש אחר מסביר כי התעקשותה הנואשת של רות לא לשוב למואב נובעת מזיכרונותיה על עבודת האלילים בביתה הקודם:¹³

ורות התחילה מחננת לפני... איני יכולה לחזור למשפחתי ולשאורה של ע"ז של בית אבא

(רות זוטא א יב).

באותו מסלול, מתייחסים חז"ל לרות כאל דוגמה לגיורת, וגוזרים כמה מחוקי הגיור מתרחיש זה.¹⁴ מדרשים אלה קוראים את הצהרת הנאמנות המדהימה של רות לנעמי כחלק מהליך הגיור שלה. בקריאה זו, המונולוג של רות

11. כמובן שהמשכיותה של נעמי משפיעה מבחינה טכנית גם על מחלון ואלימך. עם זאת, העלילה מציגה בבירור את נעמי כמרויחה העיקרית כתוצאה מפעולותיה של רות. באותו אופן, העלילה מתארת את דאגתה של רות לנעמי ולא בהכרח את דאגתה להמשכיות עבור בעלה המנוח. בשיעור 7, ציינתי את הצעתו של הרב מדין לפיה תיאור המוות של כמה מבני המשפחה, הן בעלילה והן בקריאות המפרשים, מציע כי הם נענשו ב"כרת". מכיוון שאדם הנענש בכרת נקבר הרחק מהאחרים על-מנת לסמל את גירושו מהאומה, הרב מדין מציין כי תשוקתה של רות להיקבר בסמוך לנעמי משמעותה נועדה להקל על עונשה של נעמי (ראו בספרו: תקווה ממעמקים: עיון במגילת רות, 2007, עמ' 55). בכך נסללת דרכה של אות לאפשר לנעמי להמתיק את גורלה המר בכך שהיא מספקת לה ילד.

12. גישה זו מחוזקת על-ידי פרשנויות לאירועים מאוחרים יותר בעלילה. רות זוטא ג (ב) מסביר את המילה החסרה "אלי" (ג ה) באופן הבא: "חזרה ואמרה יכול אפילו דיברה אלי דבר שלא לשם שמים אשמע לה, לפיכך אלי נקרא ולא נכתב". בקריאה זו, רות מבהירה שהיא מציינת לנעמי רק כאשר נעמי מנחה אותה לעשות כדבר ה'.

13. מדרש זה מנסה להסביר את דבריה של רות בטענה כי עזיבת נעמי תזיק לה עצמה: "ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך".

14. הגמרא (יבמות מז ע"ב) לומדת מתרחיש זה כי יש ללמד את המתגייר הפוטנציאלי כמה מהחוקים, את העול הנלווה לשמירת חוקים אלה, כמו גם את העונש הצפוי על מי שלא שומר אותם. עם זאת, אנו לומדים מתרחיש זה שלא צריך להתייחס לגרים באמפטייות מוגזמת, ורק אם הם נראים כנים יש לקבלם ולאמצם אל חיקנו. ראו לדוגמה הרמב"ם הלכות איסורי ביאה יג יד; שולחן ערוך רסח ח ולבוש, שם.

פה יַעֲשֶׂה vw לַיהוֹנָתָן וְכֹה יוֹסִיף כִּי יֵיטֵב אֶל אָבִי אֶת
הַרְעָה עָלָיךְ וְגַלִּיתִי אֶת אֲזַנְךָ וְשַׁלַּחְתִּיךָ וְהִלַּכְתָּ שְׁלוֹם

(שמואל א' כ ג).

מעניין לראות כי אלו הלוקחים חלק בשתי שבועות אלה מסמלים את מערכות היחסים הבלתי הולמות ביותר במקרא. כאשר הוא נשבע כך, יהונתן בוחר לחבור לדוד ולא לאביו, שאול. יהונתן עושה זאת למרות שהצלתו של דוד תבטל למעשה את מעמדו הטבעי כיוורש הכתר. רות דבקה בחמותה למרות שנעמי מתווכחת ומעלה טיעונים משכנעים בנוגע לעתידה העגום של רות בבית לחם.

שבועתו של יהונתן ושבועתה של רות הינן מנוגדות להגיון, ואכן, נראה כי הן מערערות את גורלם שלהם. ייתכן כי מסיבה זו כל אחד מהם עושה שימוש בשם המפורש כאשר הוא נשבע. בניסיון לשכנע את הצד השני שהם נאמנים לשבועת הנאמנות שלהם, הם עושים שימוש באמצעי המשכנע ביותר העומד לרשותם, שמו של האל-הפרטי של עם ישראל.

בו בזמן, השימוש בשמו של האל-בשבועותיהם יכול להיתפש כניסיון להסביר את החלטותיהם. המניע שגורם ליהונתן לוותר על מלכותו הוא אמונתו שזה מה שא-לוהי ישראל דורש ממנו. במעורבות ישירה של האל-ל, ובמניפולציה של ההיסטוריה של עם ישראל, הוא קבע כי דוד יהיה המלך, וליהונתן לא הייתה ברירה אלא להשלים עם רצון האל-ל. זהו המסר שיהונתן מעביר כאשר הוא נשבע את שבועת הנאמנות הבלתי שגרתית לדוד, בעודו עושה שימוש בשם האל-ל, שאינו שגרתית לנוסח שבועה זה.

ניתן לומר את אותו הדבר על החלטתה של רות. המוזרות של החלטתה של רות לנטוש כל תקווה למשפחה עתידית מוטמעת בהחלטתה לבטא את שם האל-ל כאשר היא מסבירה את פעולותיה. באופן זה, רות מביעה את אמונתה כי החלטתה נובעת כתוצאה מהבנה של מה שהאל-הפרטי של בני ישראל דורש ממנה. הן יהונתן והן רות מסבירים את החלטותיהם הבלתי שגרתיות כאשר הם מצהירים כי הם מאמינים שזהו רצונו של א-לוהי ישראל שהן יפעלו כנגד טובתם האישית. בהערה אחרונה, מדהים לראות כי שתי החלטות אלה מובילות בסופו של דבר ליצירת שושלת דוד, מוסד שנבנה והתקבל על-ידי האל-לוהים הלאומי של ישראל.

רות מצטיירת כדמות הרואית בפרק זה. בחירתה להישאר עם נעמי היא אמיצה ורגישה, ונראה כי היא מכילה בתוכה גם רכיב דתי. דמותה הבלתי שגרתית של רות מעמידה אותה כדוגמה למחויבות מוצקה לאל-ל ולבני האדם.

- כחלום שמורות לשיבת הר עציון ולד"ר יעל צינגלר, תשע"ג
- תרגום: נועה זהבי-רז
- עורך: ישי גלזר
- בית המדרש הוירטואלי שליד ישיבת הר עציון
- האתר בעברית: <http://www.vbm-torah.org/vbm>
- האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
- משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
- זואל: YHE@etzion.org.il

מחויבותה של רות לנעמי עשויה לכלול לקח תיאולוגי, כמו גם חברתי. בכמה ממאמריו, הרב סולובייצ'יק טוען כי הקושי המולד של האדם ליצור מערכת יחסים עם א-ל אמורפי עשוי להיפתר באמצעות רתימת מערכת היחסים האנושית:

האמונה והתיאולוגיה היהודית קשורות בחוויות מוגבלות ובמערכות יחסים אנושיות מלאות משמעות. על-יד פיתוח מבנה ראוי של יחסים אנושיים, היהודי לומד כיצד לאהוב, לכבד ולשרת את האל-ל.¹⁹

דמותה והתנהגותה של רות אל נעמי יכולה להוות מודל לרכישת מחויבות, אהבה ונאמנות לקב"ה. באמצעות המחשה של התנהגות זו בעולם של מערכות יחסים אנושיות וסופיות, רות מחנכת אותנו באמצעות דוגמה, מלמדת אותנו כיצד לאמץ את האל-ל באופן שלם ומוחלט. נראה כי המדרש מקדם רעיון דומה:

אמר הקב"ה תבוא רות שהיא גיורת ולא כיחשה בחמותה, ותוכיח את ישראל שמרדו בי (רות זוטא א ז).

במלים אחרות, התנהגותה של רות אל חמותה היא דוגמה ומופת ללמד את ישראל על התנהגות ראויה אל הקב"ה. רות מדגימה כיצד אדם יכול להעלים את האגו שלו בעבור מערכת יחסים, אפילו כאשר זה לא הגיוני ונגד טובתו של אותו אדם. במקרה זה, רות מלמדת את האדם כיצד לדבוק בא-ל.

שבועתה של רות

נוסח השבועה, "כה יעשה... וכה יוסיף", כולל בתוכו באופן כללי את השם האוניברסלי של האל-ל: א-לוהים.²⁰ עם זאת, בשבועת הנאמנות שלה רות עושה שימוש בשם המפורש בן ארבע האותיות, שמו של א-לוהי ישראל:²¹

כֹּה יַעֲשֶׂה ה' לִי וְכֹה יוֹסִיף כִּי הַמּוֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינְךָ
(רות א יז).

זהו ניסיונה של רות לשכנע את חמותה שהיא מתכוונת לאמץ בכל לבה את תרבותה ומנהגיה של נעמי. האזכור של האל-הפרטי של עם ישראל מדגיש את קבלתה האקטיבית והמוחלטת של רות את א-לוהי ישראל, ובו בעת, מהווה דחייה מודעת והחלטית של כל אל אחר.

ישנו חריג נוסף לכלל זה. שבועת יהונתן, המצהירה על נאמנותו לדוד, עושה אף היא שימוש בשם המפורש בן ארבע האותיות:

¹⁹ "דעלך סני לחברך לא תעביד" (שבת לא ע"א), נלמדת מרות, שאהבתה של נעמי מאפשרת לה להתקבל בעם היהודי.

¹⁹ ר' יוסף דב סולובייצ'יק, "משפחה נגאלת" (2002), עמ' 167.

²⁰ לדיון נוסף על המשמעות וההקשר של הנוסח המסוים הזה, ראו מאמרי "So Shall G-d Do... Variations of an Oath Formula and its Literary Meaning", Journal of Biblical Literature, גליון 126 (2007), עמ' 59-81.

²¹ להרחבה על השימוש בשמות שונים של האל-ל בתנ"ך, ראו אומברטו קסטו, The Documentary Hypothesis (1961), עמ' 18, 31-32.

* ..... *